

УДК: 291.2

Крупник Я.Г. ©*Львівський національний університет ветеринарної медицини
та біотехнологій імені С.З.Гжицького***ПАТРІАРХ І СВЯТИЙ**

На Святій Літургії в Римі (1973 р.) в соборі св. Петра о.Гриньох, колишній капелан ОУН-УПА грецькою мовою вперше поминає Йосифа Сліпого як Патріарха. З того часу всі церкви виголошують такий титул [2].

Підкреслено факти – обставини і події, – які символічно характеризують подібність постаті та життєвого шляху Патріарха Йосифа із старозавітнім Патріархом Яковим.

Ключові слова: Бог, Патріарх Яків, Патріарх Йосиф, благословення.

Лежить Патріарх на Святоюрській горі й спочиває від трудів своїх... Адже, і для українського Божого люду збережено відпочинок, і той, хто ввійде в Його відпочинок, відпочине також від своїх діл, як і Бог від Своїх власних [пор.: Євр. 4, 9-10].

Дійшов він на те місце, й заночував, бо зайшло сонце ... І тут, на Святій горі, знайшовся «камінь з-поміж каміння», яке було на місці, щоб покласти йому під голову... Яке святе це місце! Це ніщо інше, як дім Божий, і це ворота небесні! А над ним – Господь, який благословляє Свій народ і його патріархів [пор.: Бут. 28, 11.17].

«Я – Господь, Бог Авраама, твого батька, і Бог Ісаака. Землю, що на ній ти лежиш, я дам тобі й твоєму потомству (...)» [Бут. 28, 13-15]. Саме так Господь Бог поблагословив Патріарха Якова. І тоді Яків пообіцявся, кажучи: «Як Господь буде зі мною і збереже мене в цій дорозі, що її верстаю (...), то Господь буде мені Богом (...)» [Бут. 28, 20-22].

Так же само, по кількох «днях учорашніх» [пор.: Пс. 90, 4], Господь поблагословив і Патріарха Йосифа.

І спочиває на лоні Авраама Яків, і на цьому ж лоні – Йосиф, – Патріархи благословенного народу Божого. Бо усі народи землі будуть благословенні [пор.: Бут. 28, 14; Мт. 8, 11], як Благословен Бог і Отець Господа нашого Ісуса Христа [Еф. 1, 3], – Бог – не мертвих, але живих! [Мт. 22, 32].

Тож згадаймо, як Господь поблагословив Патріарха Якова, а ласка Божа відкриє нам «очі серця» й на Слугу Божого – Патріарха Йосифа.

Досить скоро, після того як Яків виконав наказ своєї матері Ревеки, прикликав Ісаак свого сина до себе, поблагословив його і наказав йому, кажучи: «Встань, іди в Паддан-Арам (...) і візьми жінку звідтіля (...). А всемогутній Бог нехай поблагословить тебе (...), щоб з тебе вийшла громада народів (...), щоб

ти володів землею, на якій перебуваєш, що її Бог дав Авраамові» [Бут. 28, 1-4]. І послухав Яків батька-матері й пішов у Паддан-Арам...

Таке ж родинне благословення прозвучало і в селі Заздрість Терехівлянського повіту на Тернопільщині, де 17 лютого 1892 р. народився і був вихований в селянській глибоковіруючій сім'ї Івана Коберницького-Сліпого й Анастасії Дичковської майбутній патріарх Йосиф Сліпий. Свого улюбленого сина поблагословили батьки, і пішов він «у світ широкий», спочатку в Тернопіль, а потім у Львів, де його очікувало Боже благословення, яке сходить лише на вибраних.

Тоді вийшов Яків із Версавії і пішов у Харан. Дійшов він на місце й заночував там, бо зайшло сонце. Він узяв камінь з-поміж каміння, яке було на місці, поклав собі під голову та й ліг (спати) на цьому місці [Бут. 28, 10-11].

І для Слуги Божого Йосифа «наріжний камінь» став «каменем живим, вибраним, дорогоцінним» [пор.: І Пт. 2, 4-8].

Закінчивши в 1911 р. з відзнакою Тернопільську гімназію та маючи можливість студіювати будь-який світський фах, юнак відчув у собі покликання до духовного життя і дальшу освіту став продовжувати у греко-католицькій Духовній Семінарії у Львові. Звідси Митрополит Андрей відправляє його як здібного до науки, працьовитого та побожного студента теології і питомця Духовної Семінарії до австрійського університету в м. Інсбруку, де у 1912-1918 рр. він студіює теологію, філософію, філологію, мистецтво, досягає докторат богослов'я. А 30 вересня 1917 р., в неділю по Воздвиженні, після свого повернення із заслання в Росії, Митрополит УГКЦ Андрей Шептицький висвятив в Уневі Йосифа Сліпого в сан священника [1].

У 1920-1922 рр. о.Йосиф продовжував студії в Римі. І, як показала подальша життєва дорога Патріарха Йосифа, йому також, як колись Якову, мовив Господь: «Оце я з тобою, і берегтиму тебе скрізь, куди підеш, і поверну тебе назад у цю землю, бо не покину тебе, поки не виконаю того, що я тобі обіцяв» [Бут. 28, 15].

Очевидно, ці ж Господні слова промовляли до Слуги Божого о. д-ра Йосифа й у Львові, куди повернувся після закінчення студій молодий вчений-богослов у 1922 р. Працюючи професором догматичного богослов'я й одночасно постійним редактором науково-богословського квартальника «Богословія» та керівником Богословського наукового товариства, ректором Львівської Духовної Семінарії (з 1925 р.) та Богословської Академії (з 1929 р.) [2], вся його душпастирська і наукова діяльність була проникнута ідеєю єдності Української Церкви з Вселенською, закріпленням цієї єдності в українській духовності та поширенням її на східні українські землі, на весь слов'янський Схід. Ця діяльність йшла в єдиному руслі релігійно-церковної концепції, що її вибрала Україна після розриву з Царгородом. Однак, ця концепція не співпадала з намірами московського православ'я [1].

По тому пустився Яків у дальшу путь і прибув у землю синів сходу, у Харан, до Лавана, сина Нахора, що був братом Ребеки, його матері. Тут він тяжко трудився на свого тестя: вдень з'їдала його спека, а вночі холод, і сон

втівав з його очей. Вівці й кози Лавана котилися справно, і баранів з його отари він не їв, а за роздерте звірюкою ніс втрату. Двадцять років служив Яків у господі Лавана: чотирнадцять – за дві його дочки, шість – за овець, а той десять разів міняв його платню, й хтозна, якби не родич, то залишився б з порожніми руками. Та милосердний Господь бачив його бідування і працю його рук й велів повернутися Якову на батьківщину, до свого роду [пор.: Бут. 30, 29-30; 31, 3. 38-42].

Так Боже Провидіння опікувалося Яковим та допомогло йому звільнитися спочатку від Лавана-арамія, а потім і з руки брата Ісава.

Початок дальшої путі о. митрата д-ра Йосифа Сліпого тісно пов'язаний з листами Митрополита Андрея Шептицького до Папи Пія XII. Митрополит Кир Андрей у жовтні 1939 року вислав потаємно до Риму о. д-ра Йосифа Кладочного з двома листами. Один лист повідомляв Апостольську Столицю, що Митрополит іменує чотирьох екзархів на цілий Советський Союз, з яких на Східну Україну пропонувалось о. митрата д-ра Йосифа Сліпого. У другому листі було прохання до Святішого Отця Папи Пія XII, щоб той затвердив його номінацію о. ректора Сліпого на свого коад'ютора з правами наслідства. Папа потвердив цю номінацію [3].

Така велика відповідальність за Церкву в ці страшні часи лягла на плечі о. ректора Йосифа Сліпого – улюбленого учня Митрополита Андрея. Це був початок змагання – «з Богом і з людьми». Це змагання – «сам-на-сам», - коли від тебе залежать відповідальні рішення, а нікому прийти на допомогу, коли лише твоя воля у твоїх руках, та, зрештою, намагаються і її забрати, й надія тільки на Бога.

Як свідчить хроніка Буття, у дуже важких й відповідальних моментах життя людина залишається сама. Так залишився Яків сам [пор.: Бут. 32, 25]. Так і Слуга Божий Йосиф не раз залишався сам-на-сам зі своїми духовними переживаннями й, насамперед, острахом про те, як написано: «Ударю пастиря, і розбіжаться вівці стада» [Мт. 26, 31]. Така невидима боротьба...

І Яків залишився сам... Тоді хтось боровся з ним, ще поки на світ не займалося [Бут. 32, 25]. Цей «хтось» – і Яків; тривала й рівносильна боротьба душі і духа; боротьба, яка закінчується із настанням світла...

Боротьба Митрополита Йосифа Сліпого була із тим, кого він знав, та не знав «на ім'я» [4]. Той «хтось» був таким же сильним, як Пастир і його стадо. Дух рівний духу. Дух, який ставить мету – перемога, й душа, повна надії: «О Боже (...). Я негідний тих усіх ласк і всієї вірності тої, що їх ти виявив слугі твому, бо з мою тільки палицею я перебрів цей Йордан, а тепер виріс у два загони. Визволь мене, благаю, з руки мого брата (...).» [Бут. 32, 10-13].

Так було за патріархів. Так відбулось і з Патріархом. Це було зовсім недавно. Палиця та Йордан, – жезл та «хрищення» [пор.: Лк. 12, 50]. Два загони: один – «в невольничій волі», інший – на чужині. Патріарх благає Бога отців наших духових, що долучили свій нарід свягим хрищенням до вибраного народу Божого і передали нам святу віру, - про спасіння. Благає про визволення з руки брата...

- Ти напевно знаєш, брате у Христі, як поступив Ісав... То чому сумніваєшся в тому, що Господь велів Слuzі Своєму Йосифу, як колись Якову: «Вернись у край твій, до рідні твоєї, а я буду помагати тобі» [Бут. 32, 10]?!

Боротьба підходить до завершення, бо ось-ось має «займатися на світ». Те знає дух, а душа – Патріарх не здається. Тому цей «хтось» доторкнувся суглобу його стегна, уразивши його [пор.: Бут. 32, 26].

Щоб так «торкнутися», потрібно «зматеріалізувати» силу, знайти слабке місце, передбачити наслідки ... А явний противник хоче зматеріалізувати майже весь світ, навіть святу Церкву, нищить її «стовпи», направляє їх до «світлого майбутнього», зовсім не роздумуючи над тим, що Бог є тим світлом, Який відокремив Себе від темряви [пор.: Бут. 1, 4].

І каже той: «Пусти мене, бо вже на світ благословиться» [Бут. 32, 27].

Так переможений стає переможцем... Адже, для Бога немає нічого неможливого. Тому слово «пусти» звучить як «пробач»: - пробач за випробування, пробач за терпіння, пробач за рану... Хоча, зрештою, Бог не вибачається, - ні за впавше волосся з голови, ні за хвороби, ні за трагічну смерть... Бог переможців благословляє...

«Не пуцу тебе, хіба що поблагословиш мене» [Бут. 32, 27]. Так, Царство Небесне досягається силою [Мт. 11, 12]. То сила на взір того, хто «поклав руку на плуг» [Лк. 9, 62]. Він не озирається назад, - скільки там «партій», які хочуть «приватизувати» Христа, Його святу Церкву... Він з усієї сили чіпляється за Перст Божий, Який направляє його, провадить і освячує. Нехай і боляче, як може боліти душа перед тим, як настає очищення. То рана опори, й самому ніяк не встояти. Мусить бути опора. Та опора – Ісус на ім'я – «Бог спасає»!

«Як тобі на ім'я?» - цей питає [пор.: Бут. 32, 28]. Він і каже: «Йосиф». «Не Йосиф буде більш твоє ім'я, а Патріарх Йосиф, бо ти у вірі змагався за Боже й за людей та й переміг». І тут поблагословив його [пор.: Бут. 32, 29-30].

У Бога нема середини. Він Сам є центром усього. Тому карає й благословляє, як знає Сам, кажучи: «Напевно буду тобі щастити і зроблю твое потомство, як пісок морський, що його не злічити, така його сила» [Бут. 32, 13].

І сонце засяло Якову, як він пройшов Пеніел, але кульгав на стегно [Бут. 32, 32]. Й заплакав Патріарх Йосиф, коли почув, що закінчився його «Пеніел», де змагався «з Богом і людьми», - у тюрмах, концтаборах, на засланні, - усі вісімнадцять років. Та додому не час. І знову, далеко від рідного краю, Патріарх розбудовує Церкву Христову, усі її інститути, шукає «заблудших овечок», які часто не розуміють свого Пастиря, кажучи: - ще не час... Це був ще один «Пеніел», що означає, «мовляв, бачив Бога віч-на-віч і я живий ще» [Бут. 32, 31].

Та час настав. Час «повноти часу» для Патріарха Йосифа, що охоплював порівняно невелику Західну Україну, великі й суворі простори Російської Федерації, не дуже близьку Італію й далекі Америку й Австралію, та ряд інших країн [2, 3] – цей час настав. Й Господь Бог покликав Свого достойного робітника – Патріарха Йосифа – на Вічне благословення... 7 вересня 1984 р. Патріарх Йосип покинув земне життя.

Тіло покрите ризами мов плащаницею, й проглядаються наскрізь дві рани, - у протилежних кінцях стегна, як знаки Божого благословення – Патріарх і святий...

Отче Святий! Ти поблагословив Слугу Свого – Якова. Прослав же й Слугу Свого – Йосифа, який змагався за Боже і людське та переміг. Зачисли його до наших небесних заступників, щоб, з ласки Твоєї, він міг й надалі заступатися за благословенний Тобою народ України, як заступався за нас, коли ми були ще у лоні матері, а про нас говорили, що ми – лише «грудка м'яса», коли Ти учив нас робити перші кроки, а нам заступали дорогу до Тебе, коли намовляли зрікатись Тебе, а Ти продовжував благословляти наш духовний провід, щоб були ми не мертві, але живі...

Отче Святий! Бог – не людина! Та, все ж таки, Ти закликав: «Святими ви мусите бути, бо я – святий, Господь, Бог ваш» [Лев. 19, 2]. То ж хто, як не Слуга Твій Йосиф, - руки і ноги Твої, і голос Твій – на роздоріжжі епох та континентів?.. Ти ним творив дива. Якого ще чуда нам треба, - що він, пройшовши крізь пекло, вернувся додому Отця. Це чудо – у Тобі, Святий Боже!

Бо Ти еси Бог наш, Бог, що милує і спасає, і Тобі славу возсилаємо, Отцю, і Сину, і Святому Духові, нині, і повсякчас, і на віки віків. Амінь. [5].

Література:

1. Патріарх Йосиф Сліпий /За ред. В.В.Гаюк та ін. – Львів: «Логос», 1991. -126 с.
2. Патріарх Йосиф Сліпий. Ісповідник віри /Комісія у справах катехизації УГКЦ. – Львів, 2002. -96 с.
3. Ленчик Василь. Визначні постаті Української Церкви: Митрополит Андрей Шептицький і Патріарх Йосиф Сліпий. –Львів: «Свічадо», 2004. -608с.
4. Словник біблійного богослов'я. За ред. Ксав'є Леон-Дюфура та ін. /Пер. з фр. Вл. Софрона Мудрого, ЧСВВ. – Жовква: Місіонер, 2010. – С. 330.
5. Прийдіте поклонімся: молитовник /за благосл. блаж. патріарха М.І.Кардинала Любачівського. –Львів: Свічадо, 2007. –С. 121.

Summary

Krupnyk Ya.G.

*Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies
named after S.Z.Gzhytskyj*

PATRIARCH AND SAINT

It was underlined the facts – circumstances and events, which symbolically characterize the similarity of figures and living way of Patriarch Joseph with Old Testament Patriarch Jacob.

Key words: *God, Patriarch Jacob, Patriarch Joseph, blessing.*